

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою:

«Організація банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу»

Виконавець

студент кредитно-економічного факультету
Марковський Артем Валерійович

_____
/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

_____
Тарасевич Наталія Вадимівна

_____
/підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	5
1.1. Сутність та характеристика банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу	5
1.2 Основні умови кредитування підприємств малого бізнесу в Україні	16
1.3. Загальний процес проведення банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу	20
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	25
2.1. Огляд ринку кредитування суб'єктів малого бізнесу (на прикладі Райффайзен Банку Аваль)	25
2.2. Механізм здійснення кредитування суб'єктів малого бізнесу (на прикладі Райффайзен Банку Аваль)	35
2.3. Кредитна політика банків по залученню клієнтів малого бізнесу та продажу кредитних продуктів	41
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	49
3.1. Напрями розвитку банківського кредитування малого бізнесу в Україні	49
3.2. Впровадження міжнародного досвіду банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу	55
3.3. Пропозиції стосовно покращення рівня кредитування суб'єктів малого бізнесу в Україні.....	64
Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність обраної теми полягає в тому, що організація фінансово-кредитного обслуговування підприємств, організацій і населення, функціонування кредитної системи відіграють винятково важливу роль у розвитку господарських структур. Від ефективності і безперебійності функціонування кредитно-фінансового механізму залежать не тільки своєчасне отримання коштів окремими підприємницьким одиницями, а й темпи економічного розвитку країни в цілому. Разом з тим, еволюція кредитної системи і кредитної справи повністю визначається економічною ситуацією в країні, пануючими формами і механізмом господарювання. Кожному етапу історико-економічного розвитку народного господарства відповідають свій тип організації кредитної справи, своя структура кредитної системи, що відповідають відповідним потребам у кредитно-фінансовому обслуговуванні окремих ланок економіки.

Механізм функціонування кредитної системи постійно змінюється під впливом змін її організаційних структур, розвитку нових технологій, появи нових організаційно-правових форм здійснення кредитних операцій, форм і методів кредитування. Це змушує шукати нові підходи до розвитку системи кредитування.

Головна мета випускної роботи проаналізувати і узагальнити досвід організації банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в Україні та виявити можливості використання міжнародного досвіду кредитування малих підприємств.

Завдання випускної роботи розкрити основні види кредиту, які надаються суб'єктам малого бізнесу, розглянути етапи кредитування, проаналізувати сучасні методи банківського кредитування малого бізнесу на прикладі ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», та надати пропозиції стосовно покращення банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу.

Об'єктом дослідження випускної роботи є сукупна діяльність банківських установ, спрямована на кредитування бізнесу з метою забезпечення їх тимчасових потреб у грошових ресурсах.

Предметом дослідження є організація банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу.

Методи дослідження є використання статистичних і математичних методів, фінансового аналізу та спостереження, побудова аналітичних таблиць, розрахунок коефіцієнтів пов'язаних з кредитним портфелем банку.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України й інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали НБУ, дані звітності ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та офіційні статистичні інтернет-джерела.

ВИСНОВКИ

Дослідження організації банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в сучасних умовах кризи в економіці України дозволило зробити ряд висновків стосовно положення та пропозицій покращення умов кредитування малих підприємств банківськими установами, а саме:

1. Сьогодні малий бізнес є базовим структурним елементом сучасної ринкової економічної системи. Тому потрібен всебічний розвиток малого бізнесу в господарській системі, що надає можливість збільшити економічний потенціал країни. Задля розширення свого бізнесу малі підприємства звертаються до банківських установ за кредитами.

2. Головною проблемою для видачі кредиту залишається відсутність або недостатність стартового капіталу малого підприємства та відносно невеликі прибутки, а також великі кредитні ризики пов'язані з великою конкуренцією на ринку та нещодавно появу самого бізнесу у клієнта.

3. Для успішного подальшого розвитку малого підприємництва в Україні потрібно і надалі розвивати та вдосконалювати системи кредитної підтримки малих підприємств банками. Для цього потрібно:

- налагодити технології банківського кредитування суб'єктів малого підприємництва відповідно до міжнародних стандартів та використання на практиці закордонних технологій.

- розробити механізм участі держави в розподілі ризиків при кредитуванні суб'єктів малого бізнесу, щоби мінімізувати ризики для банківських установ.

- удосконалити норми банківського кредитування підприємств, з урахуванням специфіки та потреб малого бізнесу. Для цього треба буде створити спеціалізовані банки, які будуть кредитувати тільки суб'єкти малого бізнесу, які будуть придержуватися за сегментом ринку.

- розробити підходи до організаційно-економічного механізму фінансової підтримки малого підприємництва в Україні.

4. Також для ефективного функціонування сфери малого підприємництва в країні необхідна державна підтримка. В першу чергу необхідно вдосконалити законодавчі механізми банківського кредитування малих підприємств. Для цього необхідно:

- змінити Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва». Він був прийнятий ще у 2000 році і звісно потребує вже змін, бо не повністю відповідає потребам малого підприємництва, яке значно зросло та змінилося.

- переглянути норми кредитування, що закріплені у Законі України «Про банки і банківську діяльність», у відомчих актах НБУ і Міністерства фінансів. Тому що вони регулюють питання кредитування в цілому і не враховують специфіку малого бізнесу.

- Змінити на законодавчому рівні розмежування між розмірами підприємницької діяльності з урахуванням інфляції та ростом курсу інвалюти в Україні. Також зараз в банківській діяльності йде тенденція, що поділяють підприємців на ММБ (малий та мікробізнес), замість традиційної МСБ (малий та середній бізнес) та на корпоративний бізнес, куди відносять вже середнє та велике підприємництво.

- розробити проект закону «Про кредитування суб'єктів малого підприємництва», розглянути його аспекти та прийняти. В цьому законі повинні бути зазначені різні форми кредитування малого бізнесу, схеми надання і погашення кредитів. Це надасть державі можливість здійснити реальну підтримку малого бізнесу і тим самим створити більші прошарки для середнього класу.

5. За результатами дослідження систематизовані особливості банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в інших країнах світу за шістьма критеріями, які є різними в порівняно з українськими, а саме: за наявністю спеціалізованих банків у кредитуванні суб'єктів малого бізнесу; за якісним фінансовим консалтингом; за банківським проектним фінансуванням малого бізнесу; за обстановкою, в якій надається кредит; за розміром процентної ставки

по кредиту; за наявністю великої кількості різних небанківських фінансових організацій і фондів.

6. Українським банкам потрібно розглянути сучасні світові тренди, які стосуються навколишнього середовища банку. Відмова від рутинної офісного приміщення, в якому все стандартизоване, та прийняття нових архітектурних рішень стосовно зовнішнього та внутрішнього оформлення будови банку.

7. Також банки України повинні звернути увагу на розширення фінансового консалтингу та тренінгів для підприємців малого бізнесу. Це значно посилить фінансову грамотність наших підприємців та зможе наставити в потрібний напрямок розвитку їх бізнесу.

8. Зменшення процентної ставки за кредитами зможе привернути увагу українських підприємців на банківське кредитування та допоможе залучити нових клієнтів. Але для виконання цього потрібно знизити рівень інфляції в країні та оздоровити саму економіку.

9. Створення невеликих спеціалізованих банків допоможе розподілити клієнтів за галузями та напрямками ведення свого бізнесу. Це значно розгрузить потік клієнтів в великих банках. В спеціалізованих банках будуть обслуговуватися клієнти виключно однієї галузі, наприклад сільсько-господарської, морської, будівельної, транспортної, виробничої та інші.

Представлений міжнародний досвід банківського кредитування малого бізнесу може бути направлений на можливе впровадження в національний банківський ринок кредитування. Це сприятиме інноваційному розвитку українських банків, розвитку економіки і малого бізнесу в цілому та наблизить до європейської спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про підприємництво [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 3.06.1991р. № 698 -XII / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 22.03.2012р. № 4618-XVII / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
3. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 07.12.2000 р. № 2121-XIV / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Савлук М. І. Вступ до банківської справи: Навчальний посіб. / Савлук М. І., Мороз А. М., Коряк А. М. / Під ред. М. І. Савлука. — К.: Лібра, 1998. — 344 с
5. Шенгер Ю.Є. Нариси радянського кредиту [Текст] / Ю.Є. Шенгер - М.: Госфініздат, 1961. - 322с.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Звітність та фінансові результати Райффайзен Банк Аваль: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – https://www.aval.ua/about/bank_reports/
8. Звітність НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://bank.gov.ua>
9. Офіційний сайт Райффайзен Банк Аваль [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://www.aval.ua>
10. Галь В. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні // Вісник НБУ. - 2015. - №1. - С. 12 -15.
11. Коцовська Р. Р. Кредитні спілки як альтернативні установи щодо кредитування малого підприємництва / Р. Р. Коцовська // Регіональна економіка. - 2014. - №3. - С. 149 — 155.

12. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми: Університетська книга, 2007. – 313 с.;
13. Страхові компанії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://msb.aval.ua/bank/loanss/strah/>
14. . Кривоног О. Л. Банківське кредитування малого підприємництва// Фінанси України. / Л. Кривоног О - 2005. - №8. - С. 101 — 105.
15. Долбнева Д.В. Стан та перспективи розвитку банківського кредитування МСП в Україні / Д.В. Долбнева // Вісник Запорізького національного університету — №2 (22). — Запоріжжя, 2014.
16. Мурычев А. Банки и малый бизнес / А. Мурычев //Бизнес Предложения. - 2010. - №5 — 6. - С. 24 — 31
17. Косова Т. Д. Формування механізму фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва / Т. Д.Косова, В. О. Лук'янченко //Фінанси України. - 2002. - №12. - С.37 — 41.
18. Бобров Є.А. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 103 – 108.
19. Папуша А. Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 50–51.
20. Організація і функціонування провідних банківських систем зарубіжних країн [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://textbooks.net.ua/content/view/577/57/>
21. Процентні ставки за активними і пасивними операціями НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://index.minfin.com.ua/index/rate/nbu/>
22. Соскін О. Сучасні чинники впливу на розвиток банківської системи України/ О.Соскін / Економічний Часопис-XXI .- 1999. - №5.
23. Малий бізнес: зарубіжний досвід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.remzavod.biz/e9.html>

24. Марковський А. В. Концептуальні відділення як інновації матеріального середовища банку // Зб. наук. праць студентів кредитно-економічного факультету ОНЕУ, присвячений до 25-ї річниці незалежності України / Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 135-139.
25. В Польше появился банк-кафе [Електронний ресурс] – <http://psm7.com/news/bank-cafe-to-launch-in-poland.html>
26. Мінімальні ставки дисконту Райффайзен Банк Аваль // Додаток Б // [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://www.aval.ua>
27. Таблица процентных ставок ЦБ мира [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.fxstreet.ru.com/economic-calendar/interest-rates-table/#>
28. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навчальний посібник / 3-тє вид, перероб. і доп. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. – 215 с
29. Васюренко О.В. Банківські операції: Навч. посіб. — 6-тє вид., перероб. і доп. (Вища освіта ХХІ століття) – К.: Т-во "Знання", КОО, 2008. – 318 с
30. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: Закон України від 30.06.2016. № 351 / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до Закону // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
31. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.aub.com.ua>.
32. Єпіфанов А. Операції комерційних банків: Навчальний посібник/ Анатолій Єпіфанов, Наталія Маслак, Іван Сало. - Суми: Університетська книга, 2007. - 522 с.
33. Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам / В. Кігель // Вісник Національного банку України. – 2010. – №1. – С.15–17.
34. World Bank Group [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.worldbank.org>.